

Sponsalia Et Matrimonium

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. III. De Desponsatione sub Conditione impossibili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75229)

De Desponsatione sub Conditione Impossibili.

S U M M A R I U M.

60. *Conditio impossibilis non obest Matrimonio.*
 61. *Sed per Ecclesiam habetur pro non adjecta c. fin. h. tit.*
 62. *Nisi contrahentes ignoraverint eam esse impossibilem.*
 63. *Vel nesciverint sic constitutum ab Ecclesia.*
 64. *Aut aliunde possit colligi, quod serio illam adjecerint.*
 65. *Solvuntur Objectiones.*
 66. *An Papa c. fin. cit. condiderit Jus verum?*
 67. *Tenetur pars affirmans.*
 68. *Diluuntur Argumenta opposita.*

69. 70. 71. *Quenam Conditiones impossibiles habeantur pro non adjectis?*
 72. 73. 74. *An etiam Conditiones impossibiles de presenti, & praterito?*
 75. 76. 77. *An Conditio impossibilis pro non adjecta habeatur etiam in Sponsalibus?*
 78. *Ec. Quid dicendum de Sponsalibus, contractis inter personas impeditas, sub conditione, Si Pontifex dispensaverit?*
 87. *An valida sit promissio Matrimonij inter impeditos contrahere, si conditio ista in contractu non exprimitur?*
 88. *Respondetur non valere.*
 89. *Rationes dubitandi solvuntur.*

Conditionem Impossibilem 2. s. triplicem divisi, dum eam divisi in Impossibilem ex natura rei, cui natura est impedimento, quo minus existat; Impossibilem de facto, cum quid Jure, & natura fieri potest, sed propter difficultatem impossibile judicatur; & Impossibilem de Jure, quando pro Conditione ponitur res Jure prohibita. De hac tertia ex instituto agetur §. seq.

Quæritur 1. An valori Matrimonij obest Conditio impossibilis ipsi adjecta, e. g. *Si digito celum tetigeris, si è celo Lunam detraheris, si mare ebiberis* Ec. 2. Non obesse; sed favore Matrimonij habetur pro non adjecta, ac proinde sic contractum perinde est, acsi contractum esset pure, & absolute, ut decisum est à Gregorio IX, c. fin. 3. licet h. tit.

Difficultas est, quomodo Ecclesia ejusmodi conditiones habere potuerit pro non adjectis, & absolute approbare Matrimonia, sub tali conditione inita? *Rationes dubitandi sunt gravissimæ.* 1. Quia Matrimonium perficitur consensu ipsorum contrahentium. sed qui sub conditione impossibili contrahit, non consentit, imò dissentit, dum consensum refert in eventum conditionis, quæ nunquam impleri potest: & hinc quando perita negare volumus, dicere solemus, *Dabo tibi, si digito celum tetigeris*, 2. Matrimonium sequitur naturam cæterorum Contractuum, atque Contractus cæteri vitiantur, adjecta conditione impossibili §. si impossibilis: 1. *Inst. de inutil. stipul. & l. non solum 3. ff. de O. & A. ibi, quia in ea re, quæ ex duorum plurimove consensu agitur, omnium voluntas spectatur, quorum procul dubio in hujusmodi actu talis cogitatio est, ut nihil agerent apposita ea conditione, quam sciant esse impossibilem.* 3. Ante Decretum c. fin. cit. Matrimonium sub conditione impossibili contractum erat nullum; quia sequebatur natu-

ram cæterorum Contractuum. ergo etiam modo nullum est; nec enim Ecclesia facere de non Matrimonio Matrimonium potest, 4. dum rejiciuntur dictæ conditiones, id fieret favore Matrimonij, ut insinuat textus, atqui non apparet, in quo favor iste versetur, cum potius Matrimonij favor sit, ut sit valde spontaneum; quia id indissolubilitati ejus, & fini valde expediens sit. 5. Ad Matrimoniale Contractum non sufficit consensus merè internus, sed requiritur, ut verbis, vel alijs signis externis expressus sit, atqui consensus iste deficit in eo, qui contrahit sub conditione impossibili; quia verba, quibus sic contrahit, ut paulò antea dictum est, potius ex natura sua diffusum significant. igitur cum Ecclesia supplere consensu defectum nequeat, dicendum, quod invalidum sit Matrimonium sub tali conditione contractum.

Hæ Rationes ita dubiam c. cit. decisionem fecerunt Durando, ut in 3. dist. 39. q. 4. n. 9. fateatur, se minimè percipere, unde Ecclesia in eo Matrimonio præsumat consensum, & ideo hoc doctioribus judicandum relinquat; alij verò mirum in modum pro explicatione textus istius se torquent, quorum sex omnino interpretationes diversas Sanch. l. 5. de Matr. D. 3. n. 2. & seqq. refert, & rejicit. *Sed his omissis*, communis explicatio DD. est, ideo ab Ecclesia Matrimonium tale haberi pro valido, quia ejusmodi conditio favore Matrimonij potius joco, quàm animo serio dissentienti, vel actum irritandi adjecta præsumitur: idque meritò; nam Matrimonium non minus favorable est, quàm ultimæ Voluntates. atqui istas conditio impossibilis adjecta non vitia §. impossibilis 10. *Inst. de Hæred. inst. l. obtinuit 3. & l. multa 6. §. si servos 1. ff. de condit. & demonstr.* idque favore testatoris, cujus interest ultimam suam Voluntatem

tatem adimpleri; imò ipsius Reipublicæ, cum publicè expediat, suprema hominum judicia exitum habere *l. vel negare s. ff. quem adm. testam. aper. ergo &c.*

62 *Excipitur tamen 1.* Si uterque, vel saltem alteruter contrahentium conditionem à se adjectam Matrimonio ignoravit esse impossibilem; hoc enim casu effectum fortietur, & Matrimonium sub illa contractum in utroque foro pro irritò habendum est, ut notat Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. §. 2. n. 5. Henric. l. 11. de Matr. c. 12. n. 5. in Comment. lit. C. Sanch. D. 3. cit. n. 8. Conink D. 29. n. 41. Pal. 17. 28. D. 2. p. 11. §. 3. n. 1. Barbof. ad Rubr. h. tit. n. 4. & in c. fin. n. 12. Gonzal. ibid. n. 8. Pirhing hic n. 17. Wiestner ibid. n. 18. Magnif. P. Schmier p. 2. de Sponsal. & Matr. c. 2. n. 103. Ratio est, quia tunc præsumi non potest, quòd joco adjecta sit talis conditio, sed potius censeri debet illi alligatus fuisse consensus. Conf. à pari cum ultimis Voluntatibus; nam etiam istæ per conditionem impossibilem sibi adjectam à testatore, ignorante impossibilem eam esse, vitiantur, & nullæ fiunt *l. servos s. ff. de condit. indebit.* Gloss. ibid. Bartol. in l. 1. n. 5. ff. eod. Proceditque hoc saltem pro foro interno, sive prudenter, sive imprudenter contrahentes reputent conditionem impossibilem à se adjectam esse possibilem; quia consensus deficit: cum enim crederent posse evenire conditionem, non videntur consentire, nisi in illius eventum, Sanch. l. cit. n. 10. Addidi saltem pro foro interno; nam in foro externo Ecclesia non præsumet, quòd contrahentes reputaverint conditionem esse possibilem, quando id absque omni prudentia esset.

63 *Excipitur 2.* Si contrahentes ignoraverint Constitutionem c. fin. cit. quia Constitutio non obligat ignorantes c. fin. de Constit. in 6. Et hinc, ut conditio impossibilis habeatur pro non adjecta in Matrimonio, necesse est, ut contrahentium uterque sciverit, ejusmodi Conditiones à Jure rejici, & pro non adjectis haberi; nam qui cum tali scientia contrahunt sub conditione impossibili, censentur secundum Jus velle contrahere: secus, qui ignorant; nam de his potius est præsumendum contrarium, cum conditio impossibilis ex se importet dissensum. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. §. 2. n. 1. Carrer. l. 3. de Sponsal. c. 5. Sanch. l. cit. n. 11. Palao n. 1. cit. Magnif. P. Schmier n. 105. contra Pont. l. 3. c. 4. n. 8. Neque obest, quòd juxta Reg. 13. in 6. ignorantia sola facti, non Juris excuset, si hoc notorium sit, sicut notoria est Constitutio c. fin. cit. nam Regula hæc solum procedit in ijs, in quibus defectum consensûs supplere Jus potest; hoc autem non potest in Matrimonio. conf. si revera contrahentes, vel unus illorum ignoraverit cit. Constitutionem, in

foro saltem conscientia Matrimonium, sub tali conditione contractum, revera invalidum erit, & pro tali etiam habebitur in foro externo, si probari ignorantia Juris istius possit ab allegante. Et hinc Sanch. l. cit. n. 14. infert, quòd moraliter loquendo, raro, aut ferè nunquam eveniat casus, in quo judicandum sit, etiam in foro exteriori valere Matrimonium, sub conditione impossibili celebratum; quia Pontificis Constitutio judicari non debet nota scemina contrahenti.

Excipitur 3. Si ex varijs circumstan- 64 tijs, præsertim qualitate, affectu, & interesse contrahentium colligi possit, quòd seriò, & impossibilitatis conscij conditionem talem adjecerint, eo animo, ut indicarent, quòd nullo modo obligare se velint, ut si Nobilis dicat puellæ pauperi, *Contraho tecum, si montem aureum in Dotem dederis*; nam tali casu Matrimonium, sub ejusmodi conditione contractum, vitabitur. Ita Adrian. in 4. q. 3. de Matr. dub. 7. Sot. ibid. dist. 29. q. 2. art. 2. & ad propositum. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. §. 2. n. 5. Henric. l. 11. de Matr. c. 12. n. 5. Sanch. l. cit. n. 16. Conink n. 41. Palao n. 1. Perez D. 16. de Matr. sect. 3. n. 5. Barbof. in Rub. h. tit. n. 4. Canif. ibid. n. 7. Zoef. hic n. 2. Engl. n. 13. Pirhing n. 18. Schambog. n. 11. Wiestner n. 19. Reiffenstuel n. 44. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 104. Ratio est, quia hoc ipso, quòd se non nisi in eventum necessariò non futurum obligaverint, patet, eos se obligare omnino non voluisse. Quare Condicio impossibilis tunc solum pro non adjecta habebitur, quando dubium est, an contrahentes illam seriò, an joco adjecerint; cum enim in dubio juxta c. fin. de sent. & re judic. & c. directæ 39. in fin. de Apellat. semper pronuntiandum sit pro Matrimonio, meritiò in tali dubio in favorem Matrimonij præsumit Ecclesia, conditionem ejusmodi esse joco adjectam: & quidem, ut dixi, meritiò, ne fortè separentur, qui legitime conjuncti sunt, & alijs jungantur per Matrimonium illegitimum. Est autem præsumptio hæc Juris tantum, cum adductis in contrarium rationibus elidi possit, P. Schmier l. cit. n. 103.

Ex quo pater ad Argumenta opposita 65 in contrarium. *Ad 1.* Sicut Ecclesia tali casu præsumit pro Matrimonio, ita præsumit non deesse consensum, cum præsumat conditionem illam tantum esse joco adjectam. *Ad 2.* Id speciale est in Matrimonio ob favorem illius, & ad vitanda damna, ac pericula animarum gravissima, quæ ex Matrimonij validè contracti dissolutione sequerentur. *Ad 3.* Negatur Conf. sicut negari debet, si quis ex eo, quòd Matrimonium clandestinum ante Trid. nullum non fuerit, vellet inferre illud defacto validum esse. Quare distinguendum est inter Matrimonia ante Constitutionem c. fin. cit. contracta, & inter ea, quæ post eam Constitutionem con-

tra-

trahuntur: priora invalida manserunt etiam post dictam Constitutionem; quia Matrimonium semel validum amplius invalidari nequit, aut vicissim invalidum validari, sine novo consensu. Posteriora ex presumptione Ecclesiae pro validis habentur; quia adjectio conditionis impossibilis modò indicat consensum, quæ prius indicabat dissensum. *Ad 4.* FAVOR Matrimonij, ut *n. præc. fin.* innuit, in hoc consilii, ne cum animarum periculo Matrimonium, quod fortè validè contractum est, illegitimè dissolvatur, & via aperiatur ad Matrimonium aliud illegitimum: neque hic favor adversatur libertati, ac spontaneo consensui ad Matrimonium requisito; quia, ut dictum est, Constitutio *c. fin. cit.* solum procedit, quando præsumi potest consensus in sic contrahentibus. *Ad 5.* Condicio impossibilis dissensum significat, quando non merito præsumitur esse solum joco adjecta: proinde dum sub conditione impossibili contrahitur Matrimonium, ipsa verba, quibus ita contrahitur, supposita Constitutione *cit.* ejusque notitiâ, sunt sufficiens expressio consensus absoluti.

⁶⁶ *Quæritur 2.* An *c. fin. cit.* à Papa conditum sit novum Jus, vel declaretur solum Jus aliquod antiquius, & naturale? Hoc secundum affirmant Pont. l. 3. de Matrim. c. 4. n. 10. & Rebell. l. 3. de oblig. Just. q. 10. sect. 4. n. 27. idque ex duplici ratione. 1. Quia Papa *c. cit.* non decernit, & statuit, ut conditiones impossibiles pro non adjectis imposterum habeantur, sed solum dicit eas debere haberi pro non adjectis: quod indicat Jus aliquod antiquius; aliud autem esse non potest, nisi naturale, ergo &c. 2. Quia si Matrimonium, sub tali conditione contractum, seclusa Constitutione *c. fin. cit.* esset invalidum, Papa valorem eidem conferre non potuisset; fuisset enim invalidum ex defectu consensus alligati hujusmodi conditioni; atqui consensus defectum supplere in Matrimonio etiam Papa non potest: ex quo proinde consequitur, eum, qui sub conditione ejusmodi contraxit Matrimonium, & probare non potest serò à se illam adjectam esse, utendo Matrimonio in continua fornicatione vivere.

⁶⁷ Verum his non obstantibus, verius est, *c. fin. cit.* favore Matrimonij conditum esse Jus novum. Ita Sanch. l. 5. de Matr. D. 3. n. 19. Hurtad. D. 7. de Matr. n. 41. Conink D. 29. de Sacram. n. 42. Perez D. 16. sect. 3. n. 9. Haun. tom. 3. de J. & J. tr. 8. n. 284. Wiestner hic n. 22. Ratio est, quia Matrimonium, contractum sub conditione impossibili, spectatà præcisè istius naturæ, foret nullum; quia, ut sæpe dictum est, & probat paritas cum alijs Contractibus, adjectio conditionis impossibilis potius dissensum, quam consensum significat. Ergo quòd pro valido habeatur, ejusque valori

condicio impossibilis non officiat, non ex Jure naturali, sed ex positivo habetur, quo Pontifex interpretatur mentem contrahentium, & statuit, eam conditionem potius præsumendam esse adjectam joco.

Argumenta in contrarium speciosa⁶⁸ magis sunt, quàm efficacia. *Ad 1.* Verba propter ejus favorem, in *c. cit.* adjecta, satis indicant, quòd Pontifex de Matrimonio novum Jus constituere, & conditiones impossibiles favore solius Matrimonij, non propter ipsam naturam Contractus pro non adjectis haberi voluerit. *Ad 2.* Ecclesia rejiciendo, & pro non adjectis habendo conditiones impossibiles, non supplet defectum consensus, sed eum præsumit absolute fuisse præstitum, cum non sit credibile, contrahentem in re adeo gravi, & sancta, quale est Matrimonium, nugari, & irritum facere Matrimonium velle. Periculum animæ, quod pateretur is, qui ejusmodi conditionem serò adjecit Matrimonio, & tamen cohabitare uxori ita ductæ per Judicis sententiam obligatur, vitatur facile, si conditione rejecta, verè, & absolute consentiat: ad quod etiam tenetur, cum vix aliter præjudicium, per ejusmodi Contractum illatum, alteri parti compensare valeat.

Quæritur 3. Quales Conditiones⁶⁹ rejiciantur à Matrimonio, & pro non adjectis haberi debeant: 1. Hic resumendam distinctionem Conditionis impossibilis in eam, quæ ex natura rei impossibilis est, & in eam, quæ defecto solum est impossibilis, quam dedi *n. 5.* Quòd conditiones, quæ ex natura rei impossibiles sunt, pro adjectis haberi debeant, nullum est dubium.

Quoad Conditiones defecto solum impossibiles diversæ sunt opiniones DD. Quidam volunt has conditiones vitare Matrimonium: quam sententiam etiam videtur tenere Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. §. 2. n. 9. Fundantur duplici argumento. 1. Quia Jus Canonicum, dum rejicit conditiones impossibiles à Matrimonio, voluit illi favere, sicut Jus Civile ultimæ Voluntati, dum ab ea rejicit conditiones impossibiles. Atqui Jus Civile ab ultima Voluntate non rejicit conditiones, quæ defecto solum sunt impossibiles, sed hæ eandem vitant, ut post Glossam, Bartholum, & Imolam docent Covar. l. cit. & Molin. de primogen. l. 2. c. 12. n. 37. ergo neque Jus Canonicum hujusmodi conditiones rejiciat à Matrimonio, sed illæ adjectæ hoc vitabunt. 2. *c. fin. cit.* solum rejiciuntur conditiones impossibiles à Matrimonio. At impossibiles defecto non dicuntur impossibiles, sed difficiles l. continuus 137. §. illud 4. ff. de de V. O. ergo &c.

Contrà has etiam Conditiones pro⁷⁰ non adjectis habendas contendunt Gloss in *c. fin. cit. V. contra.* Host. Summ. b. tit. n. 12. §. aut est honesta, Palacios l. 5. de Contract. c. fin. dub. 7. Lud. Lop. p. 2. in-
strud.

fruct. nov. de Matr. c. 43. fol. 1049. Barth. à Ledesm. de Matr. dub. 25. concl. 8. qui tamen distinguit, & ait in foro externo eas rejici: at in foro interno suspendere valorem Matrimonij, donec impleantur. Nituntur & ipsi argumento duplici. 1. Quia hujusmodi conditiones similiter rejiciuntur ab ultimis voluntariis, ut post Gregorium, Lopez, & Acoftam probat Molin. tr. 2. de J. & J. D. 106. fol. 1259. 2. Quia tam impossibile videtur pauperi dare centum millia aureorum, ac digito cælum tangere; & tam irrisorium videtur illud, ac hoc petere.

Melius in hac re distinguit Barbof. ad Rubr. b. tit. n. 6. nam si ita difficilis conditio sit, ut considerata qualitate personæ, cui injungitur, æquè pateat manifestè, non posse per eam aliquo modo conditionem adjectam præstari, etiam ex amicorum auxilio, conditio talis habebitur pro non adjecta: quod probant Argumenta secundæ Sententiæ. Sin autem difficultas talis est, quam persona, cui injungitur, per amicos, per fidem, atque existimationem suam adimplere possit; ut *Contrabo tecum, si mille in dotem dederis*, hæc conditio adjecta non continuò ponit Matrimonium ex mente contrahentium, sed differt, cum non sit tam impossibilis, quàm difficilis; difficultas autem non liberat l. *continuis cit.*

Quæritur 4. An ex Matrimonio rejiciantur etiam conditiones impossibiles de præterito, & præsentis? Sylv. V. Matrimonium 3. q. 1. fin. Petr. de Ledesm. de Matrim. q. 47. art. 5. dub. 1. §. hoc posito fundamento. Rebell. l. 2. de oblig. Just. q. 10. sect. 4. fin. Pont. l. 4. de Matr. c. 4. n. 12. Palao tr. 28. D. 2. p. 11. §. 3. n. 5. Zœf. hic n. 1. existimant dispositionem c. fin. cit. restringi solum ad conditiones impossibiles de futuro appositæ Matrimonio. 1. Quia Legum, & Canonum verba sunt propriè accipienda c. inter 2. §. sed neque de translat. Episcop. & l. non aliter 69. junct. Gloss. V. à significatione ff. de Legat. 3. atqui nomen Conditionis propriè solum competit Conditionibus de futuro, ut dictum est supra n. 9. ergo &c. 2. In cit. c. simul, & eodem modo rejiciuntur, & pro non adjectis habentur conditiones turpes, & impossibiles. Atqui conditiones turpes, prout dicitur infra n. 97. rejiciuntur duntaxat, si in futurum pendeant, non verò, si sint de præterito, & præsentis. Ergo idem dicendum de conditionibus impossibilibus. 3. Conditiones turpes, si sint de præsentis, vel de præterito, ideo non rejiciuntur à Matrimonio, quia non sunt propriè, & strictè conditiones, cum actum non suspendant. Atqui idem argumentum pugnat etiam pro conditionibus impossibilibus de præterito, vel præsentis. Ergo &c.

Sed melius Durand. in 4. dist. 28. q. 2. n. 5. Paludan. ibid. dist. 29. q. 2. art. 5. n. R. P. Schmalzgrueber L. IV.

28. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. §. 2. n. 2. Carer. de sponsal. l. 4. c. 5. Barth. à Ledesm. de Matr. dub. 25. concl. 7. Sanch. l. 5. de Matr. D. 4. n. 3. Perez sect. 3. n. 2. Wiestner hic n. 28. Reiffenstuel ibid. n. 46. Magnif. P. Schmier p. 2. de Matr. c. 2. n. 107. docent, dispositionem c. fin. cit. intelligendam de Conditionibus impossibilibus omnibus indiscriminatim. Ratio est, quia c. cit. Pontifex conditiones impossibiles rejicit, non quòd ad aliquid impossibile obligent, sed quia omnino impossibiles sunt; tales autem sunt, five sint de futuro, five de præsentis, five de præterito. Ergo omnes indiscriminatim rejectæ intelliguntur. Conf. Quia non minor est favor Matrimonij, quàm ultimæ Voluntatis. Atqui in ultima Voluntate pro non adjecta habetur non tantum conditio impossibilis de futuro, sed etiam de præterito, vel præsentis, ut patet ex l. si Maria 45. ff. de Hæred. instit. ubi casu quo testator filiam nunquam habuit, à Testamento rejicitur conditio, si filia mea vivit, tanquam impossibilis, licet ea sit de præsentis.

Neque obstant Argumenta opposita. 74

Ad 1. Legum, & Canonum verba accipienda sunt propriè, nisi ampliationem favor rei, de qua Canon, aut Lex loquitur, & ratio Canonis, vel Legis petat, sicut contingit in nostro casu. Ad 2. Imprimis valde probabile est, etiam Conditiones turpes de præsentis, & præterito pro non adjectis haberi, ut videbimus infra n. 96. Deinde esto, quòd non habeantur pro non adjectis, negatur paritas; nam conditiones turpes à Matrimonio rejiciuntur, quia inducunt ad peccandum, & agendum, quod est turpe, & inhonestum, impossibiles verò præcisè propter impossibilitatem. Atqui vis inducendi ad peccatum, & turpitudinem committendam invenitur solum in conditionibus de futuro; impossibilitas autem etiam in conditionibus impossibilibus de præsentis, vel præterito. Ergo ratio sufficiens est, quare ex turpibus conditionibus à Matrimonio rejiciantur solum illæ, quæ sunt de futuro, ex impossibilibus verò omnes. Ad 3. Non obest, quòd conditiones de præsentis, vel præterito minùs propriè, & strictè dictæ conditiones sint, quia Pontifex in dispositione c. fin. cit. non tam proprietatem, quàm impossibilitatem in conditionibus rejiciendis attendit.

Quæritur 5. An conditio impossibilis pro non adjecta habeatur etiam in Sponsalibus? 75
Affirmant Paludan. in 4. dist. 29. q. 2. art. 5. concl. 7. §. respondeo in foro Judicij, Sot. ibid. q. 2. art. 2. §. mens ergo Pontificis, Philarc. de Offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. l. 2. c. 1. §. tres conditiones, Barth. à Ledesma dub. 25. de Matr. concl. 7. Bosco p. 5. de Matr. D. 11. sect. 8. à n. 372. Rosignol. de Sponsal. prænot. 5. sect. 9. q. 34. & hanc sententiam tantà concordia à DD. teneri testatur Sanch.

Sanch. l. 5. de Matr. ¹D. 17. n. 2. ut fateatur, se quantumvis rationes in contrarium admodum urgeant, non tamen ausum esse ab ipsis divertere. *Nituntur* præcipue hac ratione; quia Sponsalia sunt initium, & via ad Matrimonium, ut propterea, quod de Matrimonio Jus disponit, etiam ad Sponsalia non male extendatur arg. l. oratio 16. ff. de Sponsal.

76 Sed quamvis Sententia hæc ab auctoritate sit admodum probabilis, à ratione tamen probabilior est negativa, quam etiam cum Salmaticensibus defendunt Rebell. p. 2. de oblig. Just. l. 2. q. 10. sect. 4. Perez D. 12. de Matr. sect. 3. n. 3. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. §. 6. à n. 22. Zoel. hic n. 22. Engl n. 15. Schambog. n. 11. Wiestner n. 30. Reiffenstuel n. 51. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 3. n. 131. Ratio est 1. Quia de Sponsalibus quoad hoc Jus nihil disposuit. Igitur sicut ceteri Contractus, sub conditione impossibili initi, invalidi sunt, ita & Sponsalia, sub simili conditione contracta. 2. Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam trahenda sunt Reg. quæ res 28. in 6. atqui dispositio c. fin. cit. condiciones impossibiles pro non adjectis habens, à Jure communi exorbitat, cum juxta hoc, imò & naturale Jus contractus, sub conditione impossibili initus, nullus sit arg. l. non solum 31. ff. de O. & A. ergo ulterius ad Sponsalia extendi non debet. 3. à simili; nam etsi per Decretum Trid. sess. 24. c. 1. de reform. Matr. Matrimonium clandestinum invalidum sit, tamen juxta communem, & certam, etiam adversariorum, sententiam dicta Concilij dispositio non extenditur ad Sponsalia, ex sola hac ratione, quia ratio illa specialis, quam Concilium pro Matrimonio habuit, non militat in Sponsalibus.

77 Intelligi autem hoc debet de conditione impossibili affirmativa, v. g. Si digito cælum tetigeris; nam si negativa apponitur, v. g. Si digito cælum non tetigeris, contractus censetur purè initus, adeoque valet per clarum textum l. impossibilis 7. ff. de V. O. quia cum, ejus contraria sit impossibilis, hujus negativa erit necessaria, vera, & præsens, quæ statim inest arg. c. in illa 3. ff. eod. Reiffenst. hic n. 51. §. intellige.

Ad Rationem in contrarium allatam dico, argumento l. cit. locum non esse, quando de Matrimonio aliquid statuitur ex speciali ratione, quæ in Sponsalibus non urget: ita autem fit in nostro casu; nam in Matrimonio, quando dubia est proferentis intentio, Condiciones impossibiles habentur pro non adjectis ob periculum, ne si contra Matrimonij valorem pronuntiaretur, Matrimonium, quod re ipsa fortasse validum est, dissolvatur cum gravi injuria Sacramenti, & animarum perniciæ. Atqui tale periculum non affert dissolutio Sponsalium validè con-

tractorum. Ergo dispositio c. fin. cit. ad Sponsalia extendi non debet.

Quæritur 6. An Sponsalia, contracta à personis laborantibus impedimento dispensabili à Papa, sub conditione, Si Papa dispensaverit, vitientur per adjectionem hujus conditionis? *Certum est 1.* Si impedimentum ejus sit generis, ut nunquam Papa solitus sit dispensare, prout est, quando frater, & soror sub conditione dispensationis sibi mutuo promitterent Matrimonium, vel contrahens sit Clericus in Sacris constitutus, neque urgeat causa gravissima, ut cum ipso dispenseretur, talem Contractum esse nullum, & eam conditionem reputandam impossibilem. Sanch. l. 5. de Matr. D. 5. n. 2. König hic n. 7. §. at rectius de Sponsal. & Matr.

Certum est 2. Contractum omnino nullum esse, si sub hac conditione contrahantur Sponsalia, vel Matrimonium à personis laborantibus impedimento, in quo quidem Pontifex dispensare solet, sed non nisi ex causa legitima potest, & contrahentes hujusmodi causâ sunt destituti; nam cum Pontifex dispensare licet in Jure communi non possit sine causa legitima, conditio, Si Pontifex dispensaverit, de Jure prohibita, conf. impossibilis foret. Reiffenstuel hic n. 32. *Proceditque hoc*, licet tali promissioni Juramentum accedat; quia Juramentum non est vinculum iniquitatis c. quanto 18. de Jurejur. Sanch. l. cit. n. 3.

Certum est 3. esse verè Sponsalia, & obligare, quando obtentâ dispensatione ratificatur prior consensus vel expressè, vel tacitè procedendo v. g. ad Denuntiationes in Ecclesia faciendas &c. quia id est contractum promissionis continuare, & niti, ut ad effectum producat. Sanch. n. 4.

Dubium est, an quando impedimentum tale est, in quo Pontifex ex justa causa potest, & solet dispensare, & contrahentes habent hujusmodi causam, Sponsalia, sub conditione Dispensationis contracta, producant obligationem Sponsalitiæ? Negant Host. in c. super eo 5. b. tit. in princ. Joan. Andr. ibid. n. 2. Ancharan. n. 7. Abb. n. 8. Sylv. V. Matrimonium 3. q. 9. Victoria Summ. de Matrim. n. 258. Sot. in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. Henriq. l. 11. de Matrim. c. 10. n. 4. Dian. p. 11. tr. 2. resol. 70. Wagnerbeck in c. fin. b. tit. V. si turpes not. 2. Card. de Luca in Annot. ad Concil. Trid. discurs. 27. Fatinell. respons. 6. n. 2.

Allegant pro se 1. Varias Decisiones Rotæ, imò perpetuam Rotæ praxin. 2. Quia Pontifex, cum sic impeditis dispensans, dat licentiam, ut illi contrahere Matrimonium possint, præmissis Denuntiationibus, & accedente præsentia Parochi, ac testium &c. ergo non valuit Matrimonium prius in initum sub conditione, Si Papa dispensaverit, nisi accedat postea novus consensu.

It. 3. Quia Condicio hæc habenda est pro inhonesta, utpote quæ adversatur Juri. Atqui secundum ea, quæ *infra* n. 90. dicam, conditio turpis adjecta Matrimonio istud non vitiat, sed pro non adjecta habetur. 4. Imò conditio illa reputari debet pro impossibili; pendet enim à voluntate Pontificis. Atqui ea, quæ à Principis voluntate pendent, impossibilium loco haberi debent *arg. l. cum servus 39. §. fin. ff. de Legat. 1.* ubi habetur, quod non valeat legatum rerum, ad Principem pertinentium, ex ea ratione, quoniam commercium earum, nisi jussu Principis, non sit, cum distrabi non soleant: & per consequens inferitur impossibile reputari, quod à voluntate Principis dependet. 5. Juxta *l. continuus 137. §. cum quis 6. ff. de V.O. non secundum futurum temporis jus, sed secundum præsentis æstimari stipulatio debet*: & hinc ibidem reprobat stipulatio ejus, quod nunc impossibile est, postea possibile fieri potest. Atqui impediti secundum præsentis temporis jus, durante sc. impedimento, non possunt contrahere Matrimonium. Ergo licet contrahere illud possint, cum dispensationem acceperint, hoc illis non proderit ad valorem Contractus sub conditione dispensationis initi. 6. *l. inter stipulantem 83. §. Sacram. 5. ff. eod.* reprobat illa stipulatio, illum, liberum hominem, cum servus esse coeperit, dare spondes; item eum locum, cum ex sacro, Religiosæ profanus esse coeperit, dari: ex ratione, quia nec præsentis temporis obligationem recipere potest. Atqui laborantes impedimento dirimente de præsentis tempore non possunt recipere obligationem Sponsalitiæ, aut Matrimoniale, ergo &c.

Sed melius Adrian. in 4. tr. de Sponsal. dub. 10. Philarc. de Offic. Sacerd. c. de Sponsal. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. pr. n. 9. fin. Clar. l. 5. receptar. V. incestus, v. sed quid. Petr. de Ledesm. de Matr. q. 47. art. 5. dub. 2. concl. 3. Angles in florib. p. 1. q. 2. de Matr. Cond. art. un. dub. 3. Sanch. l. 5. de Matr. D. 5. n. 13. Conink D. 29. de Sacram. dub. 1. concl. 5. n. 18. & 38. Pont. l. 3. de Matr. c. 15. n. 5. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 4. Pal. tr. 28. D. 2. p. 11. §. 2. n. 5. Bosco p. 5. D. 11. sect. 8. concl. 6. Gobat Theol. Exper. tr. 10. n. 161. Wex Ariad. p. 5. tr. 2. contr. 3. n. 10. Zypæus Analys. b. tit. n. 1. Zoef. ibid. n. 12. Engi n. 16. Pirhing n. 26. Schambog. n. 33. König n. 17. Wiestner n. 32. Reiffenstuel n. 25. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 2. n. 28. & seqq. cum communi aliorum docent, ejusmodi conditionem pro possibili, & honesta habendam; & conf. Sponsalia ipsa, quibus adjicitur, valida, & casu, quo Dispensatio impetratur, obligatoria esse.

Ratio est, quia licet quasi impossibile censeretur, quod Princeps difficillimè concedit, tamen neque impossibilia, neque

que turpia censerentur, quæ ab ipso ex justa causa frequenter peti solent, & etiam impetrari. Tales autem sunt Dispensationes in plerisque impedimentis Jure Ecclesiastico introductis. Ergo &c. Conf. Quia & alij actus tam inter vivos, quam mortis causæ celebrari possunt sub conditione dispensationis, vel consensûs impetrandi à Principe; sic enim valet institutio Spuriij sub conditione, si Princeps ipsum legitimaverit; venditio rei Feudalis, seu Majoratus sub conditione, si Dominus Feudi, aut Princeps voluerit; conventio de resignatione Beneficij cum pensione sub conditione, si Pontifex approbaverit &c. tametsi hæc conditiones pendeant ab arbitrio, & voluntate Principis.

Ex quo sequitur 1. Sic promittentes Matrimonium, vel etiam contrahentes, modo Impedimentum, quo ligantur, sit Juris Ecclesiastici, & à Pontifice dispensari in ipso soleat, non peccare sic promittendo, vel contrahendo, per se loquendo, & secundo scandalo, vel alio damno, ut *l. cit.* notant Covar. n. 7. Laym. n. 4. Sanch. n. 16. Pirhing n. 26. Schambog. n. 33. Ratio est, quia talis promissio versatur circa objectum licitum, nempe Matrimonium contrahendum v.g. inter consanguineos, vel aliter impeditos, post impetratam Dispensationem. Neque obstat, quod de præsentis inhabiles sint; quia solum sunt inhabiles ad contrahendum absolute, & stante impedimento, non autem ad contrahendum conditionate, & relate ad tempus, quo sublatum est impedimentum.

Sequitur 2. Si ita impediti sub tali conditione contraxerint per verba de futuro, eosdem teneri expectare eventum conditionis, & impetrata Dispensatione, contrahere Matrimonium, si etiam alter in fide data persistat. Laym. Pirh. Schambog. l. cit. nam hoc commune est omni contractui conditionato, ne iste inanis omnino, & nugatorius sit. An verò, & quis Sponsorum sic contrahentium obligetur Dispensationem petere, dubium, & controversum apud DD. est Navar. l. 4. conf. 2. de Sponsal. edit. 1. Conink D. 29. dub. 2. n. 35. Pal. tr. 28. D. 1. p. 16. n. 12. Reiffenstuel hic n. 34. putant utrumque contrahentem teneri tantum in sensu diviso vel procurare dispensationem, vel proportionato tempore expectare, donec alter illorum eam procuret, nisi unus illorum ad hanc procurandam expressè se obligaverit. Contra Sanch. l. 5. D. 5. n. 36. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 4. & alij ab his cit. ad Dispensationem procurandam obligant eum, qui sub tali conditione Matrimonium primò promissit, ex ratione; quia qui promittit finem, is censetur etiam promittere media, sine quibus finis obtineri non potest; & qui ex aliqua Constitutione, vel conventionione obligatur ad faciendum, obligatur etiam ad

C c 2

cura

curandum, ut actus valeat. Schambog. *hic* *n. 2.* determinatè ad eam petendam obligat Sponsum; quia sicut non est conveniens mulieri maritum querere, ita nec videtur convenire, ut illa suo nomine dispensationem petat. Similis Controversia est de sumptibus pro dispensatione factis; nam P. Reiffenstuel *l. cit. n. 36.* ad eos teneri docet solum illum, qui nuptias anhelans dispensationem procurat, quod alter non promiserit dispensationem procurare. Contrà Sanch. *n. 37.* cum alijs putat sumptus istos conferendos à parte utraque; quia negotium commune est. Quare cum Jus circa hæc duo dubia nihil deciderit, locus erit arbitrio Judicis, qui hoc casu ferre sententiam secundum æquitatem debebit.

Ad Argumenta *n. 81.* proposita non difficilis patet solutio. Ad 1. Decisionibus Rotæ à Diana allegatis opponi possunt Decisiones aliæ, faventes in nostram Sententiam, quarum plures allegant Pal. *l. cit. n. 10.* & Gobat *tr. 10. n. 165.* ubi refert se compertum habere, fuisse Romæ in prima, secunda, & tertia instantia in simili casu pronuntiatum pro actrice quadam Helveta contra sponsum, & hunc à duobus Pontificibus condemnatum ad ducendam Sponsam, cum qua Sponsalia sub conditione Dispensationis, postea impetratæ contraxit. Quare ne fateamur, Rotam sibi ipsi contrariam esse, Decisiones à Diana allatæ, ut P. Wex *cit. n. 20.* bene advertit, intelligi poterunt de casu, quo Sponsifici contrahentes laborant impedimento, in quo Pontifex dispensare non solet, vel quando non adest sufficiens causa dispensandi. Ad 2. Bullæ illæ Pontificiæ, quæ sic impeditis dant licentiam ad contrahendum Matrimonium, solum loquuntur de casu, quo sub tali conditione Dispensationis contracta tantum sunt Sponsalia de futuro; nam Sponsalia de præsentì conditionata, posita conditione, secundum dicta *n. 37.* sine novo consensu transeunt in absoluta: & hinc causa non est, cur Pontifex eo casu novum requirat consensum, modò prior consensus conditionatus positus à contrahentibus fuerit coram Parocho, & testibus, & his casu, quo impedimentum notorium est, exhibeantur Litteræ Dispensationis super eo impedimento obtentæ. Ad 3. Licet observatio Legis ferè sit magis honesta, quam Dispensatio super ea impetrata, non tamen hæc propterea reputari inhonesta debet, cum Juri modo ab ipso Jure approbato deroget, ut bene advertit Pal. *tr. 28. D. 1. p. 16. n. 8.* Ad 4. Id verum est, quando conditio talis est, in qua Princeps non solet dispensare: quod sufficienter indicat textus *l. cum servus cit.* ubi additur, *Cum distrabi non soleant.* Ad 5. & 6. In ijs textibus reprobat stipulatio de re Sacra, publica, vel homine libero sub conditione, si illa profana, aut privata, & iste servus fiat, quæ conditiones, tanquam dig-

nitati, & statui derogantes, inciviles, & tristes sunt, atque ideo eventus earum timendus potius, quam expectandus est *l. cum tale 72. ff. de condit. & demonstrat.*

Quæritur 7. An valida sit promissio Matrimonij, quam sibi invicem faciunt laborantes impedimento aliquo dirimente, & hujus etiam consenj, non facta expressione Conditionis, *si Papa dispensaverit?* Pro valida illam habet Sotus *in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. §. revera fateor:* cui si promissio illa jurata sit, consentiunt Tabien. *V. Sponsalia q. 8. n. 9.* & Armill. *V. cit. n. 11.* Rationem dant 1. quia promittens Matrimonium consanguineæ necessariò supponit dispensationem præmittendam esse, cum ea Jure insit, & aliter Matrimonium inter ipsos consilare nequeat, igitur sicut conditio, *Si alter contrahentium voluerit,* etiam non expressa subintelligitur, ita & ista. 2. Quia nisi de contraria mente pronuntians constet, verba, quantumvis generalia, restringenda & ita exaudienda sunt, ut actus Juri conformetur, & conservetur *arg. l. fin. C. de Usufr.* atqui conformatur Juri, & conservatur, si dicatur, quod promissio in casu posito includat conditionem, *si Papa dispensaverit.* ergo hoc dici debet: si autem hanc conditionem includat, valebit promissio. ergo &c. 3. Quando Testator in Majoratu, vel Legato apponit, ut Successor ducat consanguineam, non est differentia, sive explicet præcedente Dispensatione, sive id taceat; quia semper hoc intelligitur, & verba testatoris in dubio secundum Jus commune intelligenda sunt.

Sed melius negatur, quod ejusmodi promissio valida sit, saltem si de petenda dispensatione tractatum non sit. Ita Adrian. *in 4. q. 3. de Matr. dub. 10. ad 2.* Covar. *p. 2. de Sponsal. c. 3. pr. n. 7.* Petr. de Ledesm. *de Matr. q. 47. art. 5. dub. 2. ad 4.* Ludov. Lop. *p. 2. Instrucl. c. 42. de Matr. in solut. ad 3.* Gutier. *l. 1. qq. Canon. c. 22. n. 17.* Sanch. *l. 5. de Matr. D. 5. n. 26.* Wex *Ariadn. p. 5. tr. 2. contr. 3. n. 20.* Wiestner *hic n. 34.* & colligi videtur 1. ex *l. si stipulor. 35. §. item quod 1. ff. de V. O.* ubi stipulatio ejus, quod Leges prohibent, habetur pro inutili. 2. Ex ratione; quia promissio secundum præsentis temporis Jus accipi debet *l. continuus 137. §. cum quis 6. ff. eod.* atqui sic promittentes Matrimonium in casu propositæ quæstionis præsentì tempore sunt inhabiles. ergo &c. 3. à pari cum spurio, cujus institutio, si facta sit sub conditione, *Si Princeps legitimaverit, vel dispensaverit,* valet; non autem valet, si purè sit facta, esset autem valida etiam purè facta, si hujusmodi promissiones includerent tacite conditionem, *si Princeps dispensaverit.* ergo eam non includunt: cons. nec promissio Matrimonij in nostro casu,

Ne-

Neque obstant Argumenta opposita. *Ad 1.* Patet ex modo dictis. Neque est paritas cum conditione, si alter voluerit; quia quoddam inter impeditos constare Matrimonium nequeat, nisi Pontifice dispensante, non est ab intrinseco, & ex natura Matrimonij, sicut est, si alter voluerit, sed ab extrinseco ex prohibitione Ecclesiæ. *Ad 2.* Regula illa solum procedit, quando ver-

ba sunt dubia; tunc enim accipienda illa sunt, & explicanda, ut actus Juri conformetur, & conservetur: aliter res se habet, quando verba sunt clara, prout in casu nostro clara sunt; nam tunc pro omisso habetur, quod verbis expressum non est. *Ad 3.* Eadem est responsio; nam dispositio illa testatoris solum sustinetur, quando verba ejus sunt dubia.

§. IV.

De Desponsatione sub Conditione Turpi.

S U M M A R I U M.

90. Turpis conditio, non contraria substantiæ Matrimonij, hujus contractui adjecta, pro non adjecta habetur per c. fin. h. tit.
91. Ratio hujus Constitutionis.
92. Quod procedit, quando dubium est, quo animo adjecta sit.
93. Hinc primò locum non habet quando Condicio illa reputatur esse honesta.
94. Secundo, quando constat esse seriò adjectam.
95. Tertiò, si contrahentes, c. cit. Constitutionem ignoraverint.

96. 97. 98. An pro non adjectis haberi debeant etiam Conditiones turpes de presenti, vel de preterito?
99. 100. 101. Quid si talis conditio sit adjecta Sponsalibus?
102. 103. 104. An turpis, & pro non adjecta haberi debeat conditio, Si te Virginem invenero?
205. 106. 107. Aut, Si mecum concuberis?
108. 109. 110. 111. Vel, Si donaveris centum?
112. 113. 114. Quid dicendum de Conditionibus impertinentibus?

Turpes Conditiones duplicis generis sunt, ut n. 5. vidimus; nam aliquæ repugnant substantiæ Matrimonij, aut uni ex tribus illius bonis, quæ n. 6. & 7. retuli; aliæ contra non repugnant illius substantiæ, aut tribus ejusdem bonis, quales sunt: *Contraho tecum, si occideris meum hostem, si furata fueris tantum quantum sufficit ad asserendam mihi dotem* &c. De prioribus §. seq. sermo erit: de posterioribus

Quæritur 1. An Condicio turpis, quæ non est contraria substantiæ Matrimonij vel bonis ejus, suspendat valorem ejus, vel potius habeatur pro non adjecta? Pro non adjecta haberi, & cons. valorem illius non suspendere usque ad eventum ejusdem, clarè deciditur c. fin. b. tit. cons. ex præsumptione Ecclesiæ Matrimonium, sub conditione turpi contractum, haberi debet pro contracto purè, & absolutè.

Dubium est, quomodo, & unde Ecclesia præsumat conditionem illam haberi pro non adjecta, & esse purum consensum? *Ratio dubitandi est 1.* quia Ecclesia nunquam præsumit verum esse Matrimonium, ubi ex ipsa forma Contractus non apparet consensus; aliàs temere præsumeret, & absque causa. at ex forma contractus sub conditione turpi non apparet consensus absolutus, sed sub illa conditione. ergo &c. *2.* In cæteris Contractibus conditio turpis non habetur pro non adjecta. sed Matrimonium sequitur naturam cæterorum Contractuum.

3. Non apparet, unde Ecclesia præsumat ani-

mum sic contrahentis fuisse purum, cum ut plurimum ij, qui conditionem talem adjiciunt, velint omnino illam impleri.

Sed dicendum, meritò hujusmodi conditiones haberi pro non adjectis; quia ad peccandum invitant, & semper ea præsumptio capienda est, quæ peccatum excludit. Ita Sor. in 4. dist. 29. q. 2. art. 3. paulò post princ. concl. 2. Palacios l. 5. de Contract. §. quam ob rem. Henriq. l. 11. de Matr. c. 12. n. 6. Barth. à Ledesm. dub. 25. de Matr. concl. 9. Lud. Lop. p. 2. Instr. nov. de Matr. c. 43. ad fin.

Neque contrarium probant Argumenta opposita. *Ad 1.* Ecclesia meritò præsumit consensum absolutum, quia præsumit Matrimonium à contrahentibus esse initum juxta intentionem Ecclesiæ, conditionem turpem rejicientis à Matrimonio. *Ad 2.* In hoc Matrimonium assimilatur potius ultimis Voluntatibus, quarum favore conditiones turpes pro non adjectis habentur. *Ad 3.* Non semper constat, quòd adjiciens hujusmodi conditionem turpem Matrimonio omnino velit illam impleri.

Quæritur 2. Quando ejusmodi Conditiones turpes haberi debeant pro non adjectis? *1.* tum, quando dubium est, quo animo ejusmodi conditio turpis de futuro à contrahentibus adjecta sit; tunc enim favore Matrimonij, prout indicat c. fin. cit. illa, si substantiæ Matrimonij non repugnet, pro non adjecta habetur, & Matrimonium ab Ecclesia præsumitur purè initum. Sanch. l. 1. C. 3. s. de